
A „kintvaló nép” a Kisteleki kistérség településein

Ágoston Magdolna - Dr. Duró Annamária

SZTE Egészségtudományi és Szociális Képzési Kar

Szociális Munka és Szociálpolitika Tanszék

e-mail: agoston@etszk.u-szeged.hu, duroa@etszk.u-szeged.hu

Kulcsszavak: kistérség, helyi társadalom, tanya, települési és társadalmi hátrány, előregedés, szegénység, tanyagondnok

Az a tanya, amely a mezőgazdaság településformájaként született meg az alföldi mezővárosok határában s amelynek lakói évszázadokon át zárt közösséget alkottak, ma már a múlté. A földtulajdon-viszonyok változása és a tanyaközségek születése átalakította a „kintvaló nép” életének kereteit: a tősgyökeres tanyaiakon kívül, akiket napjainkban leginkább az idősebb generációik képviselnek, a rendszerváltás óta olyanok is megtelepedtek itt, akiket már nem a föld, hanem a természetközeli lakóhely vonz, akik a szegénység elől menekülve menedéket vagy épp ellenkezőleg, tehetősek lévén befektetési lehetőséget keresnek. Ha e társadalmi csoportok tagjainak értékrendje, igényei és érdekei különböznek is, életükben van valami közös: mindannyiuknak jelentős távolságokat kell legyőzniük ahhoz, hogy az egykori anyavárosok vagy a mai faluközpontok belterületén elérhető szolgáltatásokat igénybe véve teljesebb emberi életet élhessenek.

Előadásunkban az egyik leghátrányosabb helyzetű kistérség, Kistelek és a környező öt település – Baks, Balástya, Csengele, Pusztaszer és Ópusztaszer – mai külterületi lakosságáról adunk képet, akiket a települési hátrányok mellett társadalmi hátrányok is sújtanak. Pillanatfelvételünk a helyi szociális szolgáltatásfejlesztési koncepció megújítását szolgáló, kérdőíves adatfelvétellel és statisztikai elemzésre épülő háttérkutatás főbb eredményei alapján készült. Ezeket a *Gyermekesély* pályázat előkészítését segítő *Kistérségi tükör* dokumentumaival vetjük össze és a tanyabejárások alkalmával szerzett személyes tapasztalatokkal egészítjük ki. A településkörnyezet sajátosságairól és a tanyán élők szociális státuszáról szólva azokat a problémákat emeljük ki, amelyek véleményünk szerint szociálpolitikai beavatkozást igényelnek, mint például a múlt örökségének számító ingatlanok, a nehezített közlekedés, a víz- és csatornahálózat hiánya, az előregedés, az egyedülálló idősök jelentős aránya, a magas munkanélküliség, a jövedelmi szegénység, a gyermekszegénység és az eladósodás.

Egy ember, aki egy kisbusszal mindent megold – az intézményhiányból fakadó települési hátrányok csökkentésére született egy jellegzetesen hazai megoldás: a civil kezdeményezésből országos gyakorlattá szélesedett falu- és tanyagondnoki szolgálat. A kisteleki helyzetképből kiindulva azt is megvizsgáljuk, hogy ez a gondoskodási forma milyen válaszokat ad a helyi problémákra és hogyan illeszkedik a szociális ellátás magyarországi intézményrendszerébe.

Scattered farmstead residents in the settlements of the Kistelek small region

Magdolna Ágoston - Dr. Annamária Duró

University of Szeged, Department of Social Work and Social Policy
e-mail: agoston@etszk.u-szeged.hu, duroa@etszk.u-szeged.hu

Key words: small region, locality, scattered farmsteads, spatial and social disadvantages, ageing society, poverty, village caretaker

The scattered farmsteads, which emerged in the vicinities of county towns in the Hungarian Plain as agricultural settlements, and whose residents formed a closed community for several centuries, belong to the past today. Changes in land ownership and the evolvement of villages from farmsteads have transformed the frame of life of the farmstead people: next to the grassroots residents represented mainly by the older generations now, the people who have settled down here since the transition of the political system are not attracted by the land but a home close to nature, or they have been seeking shelter from poverty or on the contrary – being wealthy – investment opportunities. However different the values of the members of these social groups are, and their needs and interests may differ considerably, still they have something in common in their lives: they all have to cover large distances to be able to live a more complete human life when using services accessible only in the inner parts of the former mother cities or today's village centres.

In our presentation, we will portray the present day residents of the outskirts of the town of Kistelek and its five nearest villages: Baks, Balástya, Csengele, Pusztaszer and Ópusztaszer in one of the most disadvantaged small regions, who are afflicted by not only the difficulties of the spatial but also by social disadvantages. This snapshot is based on the main findings of the background research built on a survey by questionnaires and statistical analysis, and which served as a tool to renew the local social service development concept. These findings are compared with the documents of *Mirror on the Small Region* that helped to prepare the *Child Aid* competition, and completed by the personal experiences gained while visiting the scattered farmstead settlements. When talking about the specificities of the environment of the settlements and the social status of the scattered farmstead residents, we highlight the problems that, we consider, need social policy interventions: for example the properties that count as heritage of the past, the transport problems, the lack of water and sewage network, the ageing population, the great proportion of elderly people living alone, high unemployment rate, income poverty, child poverty and indebtedness.

A single man who solves everything with a small bus – a typically domestic solution has emerged to alleviate the disadvantages of these settlements, which derive from the lack of the institutions: the village and scattered farmstead caretaker service, which originated from a civilian initiative and became a nationwide practice. Also, starting from the present situation in Kistelek, we examine what answers this method of caretaking gives to local problems and how it integrates into the institutional social care system in Hungary.